

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії
20 травня 2026 року

Здобувачка ступеня доктора філософії Яна МАТІЄВА, 1974 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1999 році Запорізький державний університет за спеціальністю «Правознавство», керівниця напряму управління непрофільними активами НАК «Нафтогаз України», м. Київ, виконала акредитовану освітньо наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, від «02» квітня 2026 року № 236/01-04, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Ярослава ЛАЗУРА, доктора юридичних наук, професора, в.о. декана юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Рецензентів – Віктора ЗАБОРОВСЬКОГО, доктора юридичних наук, професора, професора цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Вікторії ВАШКОВИЧ, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Офіційних опонентів – Юрія ВОЛОШИНА, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри міжнародного та європейського права факультету права та міжнародних відносин Державного некомерційного підприємства «Державний університет "Київський авіаційний інститут»

Ольги СТРЕЛЬЦОВОЇ, доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри публічного та міжнародного права юридичного інституту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

на засіданні «20» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Яні МАТІЄВІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Економічна функція держави: міжнародно-правовий вимір».

Дисертацію виконано у ДВНЗ «Ужгородський національний університет», МОН України, м. Ужгород.

Науковий керівник – Інна ПОПОВИЧ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених Яною МАТІЄВОЮ досліджень та має істотне значення для правової галузі. У дослідженні визначено сутність та розкрито особливості міжнародно-правового виміру економічної функції держави в умовах глобалізації, цифровізації та євроінтеграції, а також обґрунтовано напрями вдосконалення механізмів її реалізації у національному законодавстві України. Результати здобувачки, викладені у дисертації, узгоджуються з вимогами, визначеними в пункті 6 Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, 5 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації. Зазначене відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами):

1. Матієва Я. С. Роль міжнародних економічних організацій у визначенні економічної функції держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 670–672.

2. Матієва Я. С. Міжнародні економічні санкції та їх вплив на економічну функцію держави. *Право і суспільство*. 2025. № 1. С. 765–771.

3. Матієва Я. С. Праксеологічно-функціональні тенденції удосконалення економічної інтеграції Європейського Союзу: до постановки проблеми. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 1. С. 709–713.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Ярослав ЛАЗУР, доктор юридичних наук, професор, в.о. декана юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. Незважаючи на ґрунтовний характер дослідження, у дисертації недостатньо опрацьовано вплив циклічних світових енергетичних криз на реалізацію економічної функції держави в її міжнародно-правовому вимірі. Між тим, кожен великий енергетичний шок, як-от нафтове ембарго ОАПЕК 1973 року, криза 2008-го, обвал цін 2014-2016 років, газова криза в Європі 2022-го і нинішня ситуація навколо Ормузької протоки – щоразу стає критичним тестом для національної економічної політики та оголює межі державного регулювання у глобалізованому просторі. Авторка зосереджується на нормативно-інституційному вимірі (СОТ, МВФ, ЄС, ОЕСР), залишаючи фактично поза увагою ОПЕК+ як неформального, але надзвичайно впливового міжнародного регулятора, чії рішення прямо визначають фіскальні спроможності як ресурсодобувних, так і ресурсоімпортуючих держав, а також не аналізується механізм Міжнародного енергетичного агентства зі скоординованого вивільнення стратегічних резервів.

2. У роботі недостатньо враховано кліматично-екологічний вимір сучасної економічної функції держави, який упродовж останнього десятиліття перетворився на один із найдинамічніших напрямів міжнародно-правового регулювання. Авторка ретельно аналізує цифрову трансформацію та її виклики, однак паралельно з нею відбувається не менш фундаментальна «зелена» трансформація, яка безпосередньо торкається митного, податкового та регуляторного інструментарію – саме тих сфер, що становлять серцевину дисертаційного дослідження. Поза детальним аналізом фактично залишилися Європейський зелений курс, механізм вуглецевого коригування імпорту, система торгівлі викидами, а також кліматичні та екологічні зобов'язання України в межах Угоди про асоціацію.

Віктор ЗАБОРОВСЬКИЙ, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. Дисертаційна робота демонструє ґрунтовне опрацювання різних наукових підходів до розуміння функцій держави загалом і її економічної функції, зокрема. Водночас видається, що методологічна рамка дослідження могла б бути ще більш чітко артикульована. Зокрема, у тексті простежується використання елементів функціонального, інституційного та нормативно-правового підходів, які взаємодоповнюють один одного, проте їх співвідношення не завжди подано як цілісну методологічну конструкцію. У зв'язку з цим доцільним виглядало б або більш послідовне дотримання одного базового підходу, або ж спеціальне обґрунтування їх синтезу із визначенням меж застосування кожного з них. Це дозволило б ще більше посилити логічну узгодженість роботи та чіткість авторської позиції.

2. Перевагою дисертації є високий рівень теоретичного узагальнення та систематизації матеріалу. Разом з тим окремі положення роботи могли б бути додатково підсилені шляхом їх більш детальної операціоналізації у площині правозастосування. Зокрема, інтерес становить питання, яким чином запропоноване авторкою бачення економічної функції держави може бути трансформоване у конкретні правові механізми, інструменти державної політики або процедурні рішення в діяльності органів публічної влади.

3. У дисертації підкреслюється значення економічного суверенітету держави в умовах міжнародної взаємодії. Водночас окремі аспекти цієї категорії могли б бути розкриті більш деталізовано, зокрема в частині впливу міжнародно-правових зобов'язань на трансформацію його змісту та на баланс між інтеграційними процесами і національною економічною автономією.

4. Обґрунтовуючи необхідність інституційної трансформації як умови ефективної реалізації економічної функції держави, авторка апелює до концепцій good governance та digital governance, однак не розкриває, які саме інституційні зміни є першочерговими для України з урахуванням умов воєнного стану. Виникає питання про те, як розставити пріоритети між реформами, що потребують значних ресурсів і часу, та невідкладними потребами воєнного й повоєнного регулювання? Відповідь на нього посилила б практичний потенціал рекомендацій дослідження та надала б йому більшої прикладної цінності.

Вікторія ВАШКОВИЧ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»:

1. Дисертантка пропонує авторське визначення «економічної функції держави» в міжнародно-правовому вимірі, проте в тексті роботи залишається не до кінця з'ясованим питання про те, яким чином запропонована дефініція співвідноситься з уже існуючими визначеннями у доктрині міжнародного економічного права. Детальне зіставлення авторської дефініції з підходами провідних зарубіжних дослідників (зокрема тих, що цитуються у роботі) зміцнило б наукову самостійність та оригінальність цього положення.

2. Розкриваючи роль Європейського Союзу у формуванні та реалізації економічної функції держави, здобувачка зосереджується переважно на нормативному вимірі - директивах і регламентах ЄС. Водночас питання правозастосовної практики, зокрема, рішень Суду ЄС у справах, пов'язаних з обмеженням державного втручання у ринкове середовище, - залишається висвітленим недостатньо. Включення аналізу хоча б кількох репрезентативних прецедентів надало б дослідженню більшої практичної глибини.

3. Аналізуючи прогалини у сфері податкового законодавства в умовах євроінтеграції, авторка констатує неповну імплементацію директив ЄС щодо ПДВ у транскордонній електронній торгівлі та відсутність ефективного механізму вирішення транскордонних податкових спорів. Однак запропоновані заходи щодо їх подолання мають

переважно загальний характер без прив'язки до конкретних строків, відповідальних органів або законодавчих актів. Більш деталізований план імплементації суттєво підвищив би практичну значущість відповідних рекомендацій.

4. У частині, присвяченій цифровій трансформації економічної функції держави, авторка розглядає виклики криптоактивів та децентралізованих фінансів, однак не звертається до актуального регуляторного досвіду ЄС у цій сфері, зокрема, до Регламенту MiCA (Markets in Crypto-Assets), що набув чинності в 2024 році. Врахування цього документа дозволило б актуалізувати порівняльний аспект дослідження та зміцнити аргументацію щодо необхідності відповідної адаптації українського законодавства.

Юрій ВОЛОШИН, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права факультету права та міжнародних відносин Державного некомерційного підприємства «Державний університет "Київський авіаційний інститут»:

1. Перший розділ дисертації містить розлогий ретроспективний огляд теоретичних поглядів на функції держави – від Т. Гоббса і Дж. Локка через класичні концепції 10 новітніх доктрин good governance і digital governance. Однак при переході до другого розділу, який присвячений власне міжнародно-правовому виміру, відчувається відсутність чіткого концептуального переходу: незрозумілим залишається, через які саме теоретичні конструкції класичні уявлення про функції держави поступаються місцем сучасному, опосередкованому міжнародним правом баченню. Опрацювання у роботі таких категорій, як «передача регуляторної компетенції», «обмежений суверенітет» чи «співрегулювання», надало б першому й другому розділам органічної цілісності та підкреслило б самостійний теоретичний внесок дисертантки.

2. При висвітленні діяльності міжнародних інституцій (СОТ, МВФ, Світового банку, ОЕСР, ЮНКТАД, ЄБРР) у формуванні економіко-правового середовища держав здобувачка демонструє ґрунтовність опрацювання, проте оминає увагою низку процесів, що нині визначають кризовий стан міжнародного економічного правопорядку. Йдеться, зокрема, про багаторічне блокування функціонування Апеляційного органу СОТ, яке ставить під сумнів реальну дієвість механізму врегулювання торговельних спорів, та про триваючий перегляд режиму вирішення інвестиційних спорів між інвесторами і державами в рамках Робочої групи III UNCITRAL. Звернення до цих сюжетів дозволило б точніше окреслити інституційні виклики, які постають перед державами у відстоюванні власної регуляторної автономії, і поглибити заключні узагальнення дослідження.

3. Розглядаючи питання гармонізації митного адміністрування з вимогами ЄС, авторка коректно фіксує розбіжності між окремими нормами Митного кодексу України та Митного кодексу ЄС, проте обмежується переважно нормативно-правовою проєкцією аналізу. У роботі майже не відображено емпіричний зріз - фактичний поступ України у виконанні дорожньої карти митної реформи, особливо у світлі набуття державою статусу кандидата на членство в ЄС та публікації Єврокомісією щорічних оцінок прогресу. Інтеграція до тексту даних із Звіту про розширення (Enlargement Package), оцінок DG TAXUD та індикаторів виконання DCFTA значно підвищила б емпіричну переконливість висновків і додала б їм актуальності.

4. Підтримуючи тезу авторки про невіддільність інституційної модернізації від ефективної реалізації економічної функції держави, варто водночас зауважити, що оперування концептами good governance та digital governance у роботі здійснюється переважно на абстрактному рівні. Поза межами обговорення залишається питання послідовності та черговості інституційних реформ для України, що сьогодні одночасно

перебуває в умовах воєнного стану та інтенсивної євроінтеграційної підготовки. Як співвіднести між собою стратегічно затратні реформи, орієнтовані на тривалий горизонт (зокрема імплементацію DMA/DSA, синхронізацію з системою цифрового євро), і завдання поточного регулювання - санкційну політику, юридичні режими заморожених активів країни-агресора, нормативне забезпечення повоєнної відбудови? Артикуляція такої матриці пріоритетів суттєво підвищила б прикладну вагомість запропонованих рекомендацій,

5. Слушною є позиція здобувачки щодо потреби осучаснення міжнародно-правових стандартів з огляду на динаміку розвитку криптоактивів, децентралізованих фінансових систем і штучного інтелекту. Разом із тим присвячена цим питанням частина роботи має радше оглядовий характер: новітній нормативний інструментарій, зокрема Регламент ЄС про ринки криптоактивів (MiCA), переглянуті стандарти ФАТФ щодо віртуальних активів, рекомендаційні документи Ради Європи у сфері регулювання штучного інтелекту, а також двокомпонентне рішення (Two-Pillar Solution) ОЕСР/G20 щодо оподаткування цифрової економіки, згаданий доволі побіжно. Системне доктринальне опрацювання цих інструментів та їх проєкція на національний правопорядок України можуть скласти самостійний дослідницький горизонт, заслуговуючий на продовження у рамках подальших наукових розвідок здобувачки.

Ольга СТРЕЛЬЦОВА, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри публічного та міжнародного права юридичного інституту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана:

1. Щодо теоретико-методологічних аспектів визначення та змісту економічної функції держави. Зміст даного питання розкривається авторкою у Вступі (при обґрунтуванні наукової новизни), у Розділі 1, де здійснюється ретроспективний аналіз еволюції відповідних концепцій, а також підсумовується у Висновках. У межах наукової дискусії щодо запропонованих результатів дослідження варто звернути увагу на наступне. У дисертаційній роботі проведено системний аналіз наукових підходів до розуміння економічної функції держави, що дозволило авторці простежити трансформацію відповідних доктрин — від класичних теорій до сучасних моделей. Водночас сформульоване авторське визначення економічної функції держави у міжнародно-правовому вимірі, попри свою комплексність, значною мірою має узагальнюючий характер щодо вже наявних у науковій літературі підходів. У зв'язку з цим для посилення наукової новизни роботи доцільно було б чіткіше окреслити конкретні дефінітивні елементи, які вперше вводяться авторкою до наукового обігу, або ж розвинути та конкретизувати власну концептуальну модель економічної функції держави, яка б відображала її якісно новий зміст саме у міжнародно-правовій площині.

У зв'язку з цим, погоджуючись із важливістю врахування зовнішніх чинників, варто також звернути увагу на ризик надмірного розмивання меж між внутрішніми та зовнішніми функціями держави. Оскільки реалізація міжнародних стандартів та зобов'язань дедалі глибше інтегрується у внутрішню економічну політику (особливо в контексті євроінтеграції України), виникає питання методологічного характеру: чи зберігає економічна функція свою класичну ідентичність як внутрішня форма діяльності держави, чи вона трансформується у похідний елемент її зовнішньополітичної активності? Вбачається, що більш детальна аргументація щодо збереження балансу між міжнародним регулюванням та національною автономією у цьому питанні сприяла б посиленню теоретичної бази дослідження.

2. Щодо аналізу ролі міжнародних організацій та проблеми економічного суверенітету держави. У Підрозділі 2.2., а також у Розділі 3 дисертаційної роботи авторка наводить змістовний опис договірних та інших механізмів впливу провідних міжнародних організацій (СОТ, МВФ, ОЕСР тощо) на формування сучасних стандартів реалізації

економічної функції держави. Дослідниця справедливо акцентує увагу на тому, що в сучасних умовах держава не може залишатися ізольованим актором, а її економічна діяльність значною мірою детермінована міжнародно-правовими зобов'язаннями. Водночас слід зауважити, що потенціал для критичного аналізу діяльності згаданих інституцій залишився реалізованим не повною мірою, оскільки виклад матеріалу в цій частині має переважно описовий характер. Зокрема, у контексті дослідження міжнародно-правового виміру економічної функції держави доцільно було б не лише описати повноваження цих організацій, а й більш чітко оцінити реальну ефективність їхніх механізмів у кризових умовах, а також проаналізувати ризики, які виникають для економічної безпеки держав-реципієнтів.

Окремої уваги заслуговує окреслена авторкою проблема конфлікту між національним суверенітетом та вимогами міжнародних фінансових інституцій (зокрема, МВФ). Дисертантка слушно вказує на складність балансування між зовнішньою допомогою та збереженням державної самостійності. Проте дискусійним залишається питання встановлення конкретних юридичних критеріїв так званої «допустимої межі» обмеження економічного суверенітету держави. Відсутність у роботі чітко сформульованих параметрів, за якими міжнародні рекомендації починають підміняти собою суверенну волю держави, дещо знижує практичну цінність запропонованих рекомендацій щодо імплементації міжнародних стандартів у законодавство України.

3. Щодо врахування асиметрії розвитку держав та механізмів захисту національних інтересів України. Заслуговує на підтримку висновок авторки про необхідність врахування асиметрії розвитку країн у міжнародних договорах. Здобувачка справедливо вказує, що формальна рівність сторін у міжнародному економічному праві часто не враховує реальних можливостей держав-учасниць. Водночас, з огляду на фокус роботи на міжнародно-правовому вимірі, доцільно було б поглибити аналіз конкретних правових механізмів, що дозволили б захистити економічні інтереси України саме як держави, що перебуває в стані тривалої повномасштабної війни. Зокрема, у межах багатосторонніх торговельних угод (наприклад, у системі СОТ) існують інструменти «винятків із міркувань безпеки», проте авторське бачення їхньої практичної імплементації та трансформації в ефективні важелі підтримки національної економіки залишилося не до кінця розкритим. Більш детальна розробка рекомендацій щодо правового захисту вітчизняного виробника в умовах воєнних ризиків суттєво посилила б практичну значущість роботи для формування зовнішньоекономічної стратегії України.

4. Щодо практичної імплементації та нормативної конкретизації запропонованих рекомендацій. У третьому розділі дисертації сформульовано низку рекомендацій щодо вдосконалення законодавства України в контексті наближення до *acquis* ЄС. Разом з тим, окремі пропозиції авторки мають доволі загальний характер (наприклад, щодо необхідності «інституційної трансформації» чи «підвищення ефективності правового регулювання»), що цілком відповідає теоретико-правовому рівню дослідження, проте водночас потребує більшої деталізації на рівні конкретних процедур. Вбачається, що робота суттєво виграла б від уточнення правових механізмів реалізації зазначених змін, зокрема, через формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів або деталізацію конкретних процедур міжвідомчої взаємодії.

Особливої уваги в контексті прикладного застосування результатів дослідження потребує питання впровадження інструментів протидії агресивному податковому плануванню. Аналізуючи План дій BEPS у Підрозділі 3.2, авторка слушно наголошує на його важливості, проте поза фокусом дослідження залишилися специфічні ризики його

імплементатії в країнах із перехідною економікою. У межах дискусії варто було б акцентувати увагу на тому, що надмірний фіскальний тиск, спричинений жорстким впровадженням стандартів BEPS без належних компенсаторних механізмів, може пригнічувати інвестиційну привабливість України в період повоєнного відновлення. Більш виважений підхід до адаптації цих стандартів, який би враховував баланс між фіскальною дисципліною та стимулюванням бізнесу, дозволив би посилити практичну значущість сформульованих у роботі висновків.

Озвучені зауваження отримали всі необхідні пояснення з боку дисертанта, тому суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів наукового дослідження Яни МАТІЄВОЇ.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Яні МАТІЄВОЇ ступінь доктора філософії з галузі знань «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Ярослав ЛАЗУР